

Ростислав Котерлін, Ілюзіон, фрагмент, 2011, полотно, олія

ПО ІЛЮЗІЇ

Ростислав Котерлін
12.09 – 09.10.2012

Народився у 1966 року. Живе і працює в Івано-Франківську.

У 1998 році закінчив факультет журналістики Київського Національного Університету ім. Т. Шевченка. З 1990 року організує персональні виставки та бере участь у групових проектах в Україні та за кордоном. Із 1999 року є головним редактором альманаху «Кінець кінцем» – єдиного в Україні систематичного часопису про сучасне візуальне мистецтво. Дослідник і аналітик процесів сучасного мистецтва, автор розвідок і статей про художників Івано-Франківська. Організатор і учасник практично всіх програм і проектів сучасного мистецтва міста з дев'яностих років, серед яких знаковою була мейл-акція «2000 рік настав», представлена художником у 1997 році разом із Анатолієм Звіжинським. За словами мистецтвознавця Віктора Мельника, роботи Котерліна – це «живописні алегорії-притчі, котрі об'єктивно можна оцінювати в контексті бачення художником простору і часу». У 2005 році як редактор альманаху в Центрі сучасного мистецтва «Замок Уяздовський» (Варшава) став стипендіатом Міністерства культури і культурної спадщини Польщі.

Починаючи з кураторського проекту Павла Гудімова «Мінімистецтво» 2009 року, роботи художника щорічно експонуються в групових виставках арт-центру. Дві персональні експозиції «In Honour» та «М – Psyche» відбулись в Я Галерея у Києві в 2010 і 2011 роках.

У давні часи італійці казали, що «ілюзії – це багатство бідних». Ці ж італійці дали світові надзвичайно високе мистецтво, напрочуд витончене у своїй ілюзійності та вітальності. Зі значенням омани, «ілюзія» потрапила з латини у французьку мову, а в другій половині XIX століття у Франції словом «ілюзіон» вже називали накидку з кружева або тюлі. Пізніше під цим словом інколи мали на увазі явище, яке ми сьогодні називаємо кінематографом. Про «ілюзії» сказано багато, але є цитати яких не обійти: «Мистецтво – це відточена ілюзія, гіперболічне дзеркало», «Ілюзії пов'язані з секретом, таємницею. Твори, позбавлені таємниці і здатності породжувати ілюзії, – приречені на фіктивне існування, на візуальну ефемерність, приречені бути рекламою самих себе» (Ж. Бодрійяр, зі статті «Естетика утрати ілюзій»).

Сучасні художники взяли на себе багато місій. Хтось деміург, хтось шаман, хтось ревний критик капіталізму і захисник знедолених, хтось витончений декоратор, інсталятор, хтось навіювач снів і еротичних візій, хтось брендовий салонний мазило чи маніпулятор масових смаків. Так чи інакше усі мають справу з ілюзіями – як із власними, так і з чужими. Як наслідок, мистецтву приписують занадто багато з того, на що воно дійсно здатне.

Довкола нас щодня масово, у промисловий спосіб, продукуються образи, створені методом поверхневого синтезу мистецтв. Технічні можливості дозволяють легко маніпулювати таким поняттям, як художня форма. Сотні й сотні тисяч візуальних образів, на які ведуться маси, красиво завуальовують реальний світ. Водночас ніхто не заперечить того, що зовнішній світ із префіксом «гіпер», творений численними медіями, все одно є хаотичним і фрагментарним. Художник може вихопити цілісність світу лише з певної точки зору у певному світлі. І це світло раптове і короткочасне, як спалах блискавки. Неможливо схопити об'єкт тотально, а живопис – надто тонка матерія для однозначних трактувань.

В ситуації постмодернізму складається враження, що з ілюзіями покінчено, іронія і скепсис перемогли, нічого справжнього нема, а якщо тобі щось таке бачиться, то це чергова твоя ілюзія. Проте виявилось, що в постмодерні людина потрапляє в пастку мегаілюзії, вважаючи, що ставлячи щось під сумнів і над чимось хихочучи, вона нібито звільняється від омани, стає вільною. Несподівано виявляється, що таке звільнення – це шлях до нестерпної самотності, порожнечі, зневіри у будь-яких формах соціалізації.

Людина не може без «омани». Ця річ настільки первісна, як ландшафти, що оточують нас і оточували наших предків багато тисяч років тому. Їхня структура незмінна, просто на поверхні понаскладали багато великих скляних і бетонних коробочок. Інакше людина просто опиняється глибоко самотньою серед мільйонів собі подібних, а навколо лише «холодне зоряне небо над головою».

Ілюзійність повсюди. Дони Хуани шепочуть на вушка жінкам лоскотливі слівця. Ті не вірять, але ведуться. Найуспішніші політики використовують ілюзії у грі з масами. Якщо поглянути на твори, що витримують у двобої з часом, хоча б 50-річної давності, то насамперед у свідомість западають ті, що ілюзійні. Просто розумні, документальні роботи здебільшого потрапляють на полиці архіву. Парадоксально, але уже багато сотень років художникам за допомогою ілюзійності вдається вихоплювати з простору правду про світ. Ілюзії лежать в основі цілих культур та цивілізацій, маючи неймовірну здатність до матеріалізації. Те, що на початку XX століття могло виглядати, як «обмани» фантастів, наприкінці цього ж століття вже було дійсністю. Ті, хто заявляють, що абсолютно позбавлені ілюзій, – або не до кінця правдиві, або ж перебувають в полоні обману, який парадоксально можна назвати «ілюзія втрати ілюзій».

Зрештою, чому ми інколи не можемо зрозуміти ірраціональні вчинки здавалося б розумних, просунутих, досвідчених, раціональних людей? Що керує ними в момент неочікуваних, парадоксальних діянь?

«Обман» – не просто частка, це велика частина людської природи, – природи загалом. Ми позбуваємося ілюзій лише тоді, коли закінчуємо земне життя. Можливо окремі, дуже наполегливі особистості, втрачають ілюзії, переходячи у стан надлюдини. Але водночас вони самі стають тотальною ілюзією. Художнику залишається лише це бачити і пам'ятати, що ілюзії є надто сильною дійсністю. Він може актуалізувати будь-які «обмани», може розвінчати практично всі ілюзії. За винятком власних.

Ростислав Котерлін